

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa H. reprezentowanego przez G. Spółkę Akcyjną z siedzibą w W. (poprzednio reprezentowanego przez F. Spółkę Akcyjną z siedzibą w K.) przeciwko M. S.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 2 lipca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 22 listopada 2018 r., sygn. akt V ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz radcy prawnego A. S. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia za udzielenie pozwanej pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 listopada 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) w pkt I. oddalił apelację Pozwanej M. S. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z 30 listopada 2017 r. i w pkt II-III orzekł o kosztach postępowania.

W motywach rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, który uznał za uzasadnione częściowo roszczenie Powoda H. z siedzibą w K., dochodzone z zaspokojenia nieruchomości stosownie do brzmienia art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz. U. z 2019, poz. 2204 ze zm., dalej u.k.w.h.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego zgodnie z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, nie przekraczając przy tym granic swobodnej oceny dowodów wynikającej z art. 233 k.p.c.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił postawionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 5 k.c., który zdaniem Pozwanej miał być skutkiem braku wszechstronnego rozważenia przez Sąd Okręgowy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Zauważył, że zarzut naruszenia prawa materialnego w zasadzie można podnosić jedynie wówczas, gdy strona skarżąca nie kwestionuje dokonanych przez sąd I. instancji ustaleń faktycznych, powinien on bowiem odnosić do określonego stanu faktycznego - który skarżący akceptuje - a do którego to stanu faktycznego wadliwie zastosowano prawo materialne. Tymczasem mając na uwadze treść sformułowanych przez Pozwaną zarzutów należy uznać, że są one wewnętrznie sprzeczne i nieadekwatne do stanu faktycznego sprawy. Nie podziеляjąc twierdzeń Pozwanej co do tego, iż niejako została zmuszona do zawarcia umowy kredytu o treści w niej wskazanej, zaakcentował, iż nie zdołała Ona podważyć prawidłowych, szczegółowych ustaleń Sądu Okręgowego odnoszących się do tej kwestii. Sąd Apelacyjny stwierdził, że kto świadomie rezygnuje z zapoznania się z treścią dokumentu - a więc osoba, którą nie można określić mianem tzw. przeciętnego konsumenta w rozumieniu art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (tekst jedn. Dz. U. z 2017, poz. 2070 ze zm., dalej u.p.n.p.r.) - na którym składa swój podpis, jest związany zawartym w tym dokumencie oświadczeniem, jeśli jego zachowanie

wywołało u adresata uzasadnione przeświadczenie o złożeniu oświadczenia woli, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie. Uznał, że zachowanie strony, która nie przeczytała umowy kredytu, przed jej podpisaniem, nosi znamiona rażącego niedbalstwa i z tego względu jako zawinione nie może korzystać z ochrony, w tym również opartej na podstawie art. 58 § 2 i art. 5 k.c.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez Pozwaną. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytanie: czy w postępowaniu o zapłatę skierowanym do dłużnika rzeczowego może on podnosić zarzuty dotyczące stosunku podstawowego, mające wpływ na wysokość zobowiązania zabezpieczonego hipoteką zwykłą umowną oraz hipoteką kaucyjną, w sytuacji, gdy nie podnosił on takich zarzutów we wcześniejszym okresie, nastąpiła zmiana wierzyciela, a umowa będąca podstawą zobowiązania została wypowiedziana, a w konsekwencji, czy pomimo wadliwości podstaw ustanowienia hipoteki na nieruchomości, polegającej na zastosowaniu niedozwolonych postanowień umownych, sąd rozpoznający sprawę może pominąć te zarzuty, a w konsekwencji czy w postępowaniu o zapłatę skierowanym do dłużnika rzeczowego, ciężar udowodnienia okoliczności, iż prawo widniejące w księdze wieczystej zabezpiecza w rzeczywistości nieistniejące lub istniejące w innej wysokości roszczenie, obciąża wyłącznie dłużnika w sytuacji gdy podnosi on zarzuty, które sąd winien uwzględnić z urzędu.

Zdaniem Pozwanej istnieje ponadto potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. 1) art. 5 k.c. w zw. z art. 10 w zw. z art. 3 u.k.w.h. w zw. z art. 217 § 1 k.p.c. w zakresie ustalenia, czy strona może powoływać się na art. 5 k.c. mimo, że przed wytoczeniem powództwa przez Powoda nie kwestionowała zgodności roszczenia z zasadami współżycia społecznego; 2) art. 5 k.c. w zakresie ustalenia, czy art. 5 k.c. może stanowić samodzielny zarzut apelacyjny; 3) art. 5 k.c. w zakresie ustalenia, czy strona, która w pewnym zakresie działa w sposób zawiniony może sama powoływać się na ochronę wynikającą z przepisu art. 5 k.c., zwłaszcza gdy uznanie roszczenia oponenta tej strony stanowi tak daleko idące nadużycie prawa, że jego uwzględnienie prowadziłoby do wydania orzeczenia niezgodnego z zasadami

współżycia społecznego określonymi w art. 5 k.c.; 4) art. 207 § 6 w zw. z art. 217 § 2 k.p.c. w zakresie ustalenia, czy strona w pozwie powinna składać wszelkie możliwe wnioski dowodowe i przewidywać możliwą linię obrony oponenta w sprawie oraz wzajemnej relacji art. 207 § 6 i art. 217 § 2 k.p.c. do treści art. 217 § 1 k.p.c.; 5) art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie ustalenia, czy obiektywnie błędna ocena materiału dowodowego dokonana przez sąd jest słuszna i prowadzi do prawidłowego rozstrzygnięcia, jeśli tylko do rozumowania sądu da się dojść w sposób logiczny i czy nie można przeciwstawić temu alternatywnej, ale bardziej prawdopodobnej, z logicznego punktu widzenia wersji stanu faktycznego wyłaniającego się z innej oceny materiału dowodowego niż dokonana przez sąd; 6) art. 2 pkt 8 u.p.n.p.r. w zakresie ustalenia, czy brak przeczytania umowy albo pobieżne jej przeczytanie świadczy o tym, że strona taka traci przymiot „przeciętnego konsumenta” i nie może powoływać się na fakt wprowadzenia go w błąd przez przedsiębiorcę; 7) art. 385¹ § 1 k.c. w zakresie pojęcia „nieuzgodnionych indywidualnie postanowień umowy zawieranej z konsumentem”, w zakresie, w jakim zawarcie przez konsumenta z instytucją bankową umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, zawierającej mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, z wykorzystaniem wzorców umownych naruszonych arbitralnie przez instytucję bankową, może być uznane za zawierające klauzulę, która jest w sposób oczywisty sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ zachodzą poważne rozbieżności w zakresie interpretacji przez sądy takich samych postanowień umownych, skutkujące diametralnie różnymi orzeczeniami kończącymi postępowanie, w których sądy uznają, że zawarcie umowy kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej, nawet przy zastosowaniu wzorca umownego mieści się w zakresie swobody umów, inne zaś wskazują, że mechanizm denominacji lub indeksacji stanowi nieuzgodnione indywidualnie niedozwolone postanowienie umowne.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Powód wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od Pozwanej na Jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie Skarżąca wnosi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania motywując wniosek istnieniem istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieniem potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno w zasadzie spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., sygn. akt III CZP 16/15, niepubl.). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2014 r., sygn. akt III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7), który powinien wynikać z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 listopada 2013 r., sygn. akt III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy postawić w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 16 maja 2012 r., sygn. akt III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z 2 grudnia 2014 r., sygn. akt II CSK 376/14, niepubl.).

Przez istotne zagadnienie prawne rozumie się powołanie się na problem o charakterze prawnym, mający charakter nowy i rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozstrzygnięcie stwarza realne i poważne trudności, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., sygn. akt IV CSK 53/2013, niepublikowane; postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., sygn. akt II CSK 15/18). Jeżeli w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, powinien to

zagadnienie nie tylko precyzyjnie sformułować ale także wskazać argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., sygn. akt II CZ 35/01, OSNC 2002 Nr 1, poz. 11). W wypadku występowania elementu „nowości” zagadnienia prawnego skarżący powinien wykazać, że rozpoznanie skargi kasacyjnej nie tylko będzie miało znaczenie w okolicznościach konkretnej sprawy, lecz także będzie służyć rozwojowi prawa. W ten sposób należy również interpretować istotność zagadnienia.

W niniejszej sprawie ograniczono się do zgłoszenia wątpliwości, które w istocie stanowią pozór występowania w sprawie zagadnienia prawnego.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., sygn. akt II PK 220/08; z 8 lipca 2009 r., sygn. akt I CSK 11/09, niepubl.). Powołując się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym skarżący nie może we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczać się do podkreślenia (powołania) występowania takich rozbieżności, lecz obowiązany jest wskazać, na czym rozbieżność ta polega oraz powołać orzeczenia, z których wynika, pozostając jednocześnie w związku ze sprawą podlegającą rozpoznaniu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. Nie może stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącego o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem *ad quem* ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd.

Z uwagi na fakt, iż skarga kasacyjna nie spełniała powyższych wymagań, należało odmówić jej przyjęcia do merytorycznego rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), o kosztach postępowania rozstrzygając na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na sytuację majątkową Skarżącej. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej na rzecz radcy prawnego A. S. Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68).